

کتابخانه

پایه

۱

۱۰۰

۱۳۸۲

فرهنگ

فرهنگ حقایق و نهج البلاغه

دکتر علی رضا ابراهیمی

سرشناسه	: ابراهیمی، علیرضا، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ حقوقی نهج البلاغه / علیرضا ابراهیمی .
مشخصات نشر	: قم: دانشگاه قم، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۰ ص: نمودار .
شابک	: 978-964-8261-97-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: واژه نامه .
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- دیدگاه درباره حقوق
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- حقوق مدنی
شناسه افزوده	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه. برگزیده. شرح
شناسه افزوده	: اشکبوس
رده بندی کنگره	: BP۲۸۰/۹ / ۷۰۲ : ۳۱۰۶۱
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۵۵۶۶۶۱

فرهنگ حقوقی نهج البلاغه

نام کتاب:

نویسنده: دکتر علیرضا ابراهیمی

کتابشناسی ملی: ۳۵۵۶۶۶۱

ناشر: انتشارات دانشگاه قم

تاریخ نشر: پاییز ۱۳۹۳

چاپخانه: کوثر

نوبت چاپ: اول

صفحه آرایي: حسین معظمی

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

طراح جلد: روح الله محمدی

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۶۱-۹۷-۴

ایمیل: publication@qom.ac.ir

وب سایت: www.qom.ac.ir

آدرس: قم بلوار الغدير، دانشگاه قم، کتابخانه بزرگ آیت الله قاضی (ره)، اداره چاپ و نشر.

تلفکس: ۳۲۱۰۳۳۴۴-۵

مقدمه

۱. کتاب گران سنگ نهج البلاغه یکی از بزرگ‌ترین مفاخر جهان اسلام و اخ القرآن الکریم است. این کتاب از آن جا که دربردارنده خطبه‌ها، نامه‌ها و سخنان حضرت مولی‌الموحدین امام امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیه الصلوٰه و السلام است و حاوی دستوراتی مهم برای نحوه زندگی کردن می‌باشد، دربردارنده مسائل حقوقی متعدد است.

۲. اینجانب سالیان طولانی بود که در ضمن مطالعات حقوقی خلأ معارف حقوقی نهج البلاغه را در کتاب‌ها و سرفصل‌های درسی احساس می‌کردم و امیدوار بودم که روزی فرا رسد تا با سیری در نهج البلاغه بخش‌هایی از مباحث آن کتاب شریف را که ناظر بر مباحث حقوقی است، مورد پژوهش قرار دهم.

۳. روش تحقیق ما در نگارش این کتاب باین صورت بود که ابتدا در مرحله اول طبق نقل مرحوم سید رضی ره و با همان ترتیب مطالب مرتبط با مباحث حقوقی استخراج و مورد بررسی قرار گرفت و در مرحله دوم بصورت موضوعی تقسیم بندی شد و هر مبحثی در جای خود قرار گرفت. البته به دلیل ارتباط موضوعی و تنوع فرمایشات حضرت ممکن است در یک جمله یا جملات مرتبط با موضوعات حقوقی گوناگونی رو برو شویم که جنبه غالب آن مورد توجه قرار گرفته است.

۴. به دلیل ارتباط وثیق موضوعات حقوقی با موضوعات اخلاقی در تفکر و بیان آن حضرت گاهی تفکیک مصادیق حقوق موضوعه از حقوق اخلاقی دشوار و یا غیر ممکن بود بنابراین این برای آنکه موضوعی حقوقی از قلم نیفتد همه موضوعات آورده شد هر چند در تقسیم بندی حقوق موضوعه متداول و مصطلح شناسایی نشده باشند.

۵. هدف از نگارش این کتاب تدوین تفصیلی موضوعات حقوقی از دیدگاه حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) نبوده است بلکه هدف از این تحقیق تهیه متنی جهت دستیابی آسان محققین و پژوهشگران به موضوعات حقوقی نهج البلاغه بوده تا متناسب با رشته تحصیلی خویش از آن استفاده نمایند.

ع. سعی فراوان نمودم تا با رعایت اختصار در موارد ضروری بویژه در موضوعات مرتبط با حقوق بین الملل و حقوق مخاصمات مسلحانه بین المللی و حقوق بشر دوستانه بین المللی و... مطالعه تطبیقی صورت گیرد که در این موارد از عنوان مطالعه تطبیقی و یا تحقیق و بررسی و یا در ضمن نکات استفاده شده است.

۷. بررسی اینجانب در مجموع به این نتیجه ختم گردید که ۱۸۸ موضوع یا نکته مرتبط با حقوق بین الملل و حقوق بشر و ۹۲ موضوع یا نکته مربوط به حقوق عمومی و ۱۷ موضوع مربوط به حقوق خصوصی و ۱۳ موضوع مربوط به حقوق جزا و جرم شناسی و ۳۳ موضوع مرتبط با منابع حقوقی و فلسفه حقوق، در خطبه ها و نامه ها و کلمات قصار وجود دارد که مبنای فصل بندی قرار گرفتند.

علیرضا ابراهیمی

قم المقدسه دی ماه ۱۳۹۲

سالروز ولادت حضرت امام موسی بن جعفر علیه السلام

فهرست مطالب

فرهنگ حقوقی نهج البلاغه

فصل اول : منابع حقوق و فلسفه حقوق در نهج البلاغه / ۱۱

بخش اول: قرآن	۱۱
بخش دوم : حق	۱۶
بخش سوم : عدالت	۲۳
بخش چهارم : عقل	۲۹
بخش پنجم : احصاء برخی حقوق	۳۰
بخش ششم : نظم	۳۵

فصل دوم : حقوق بین الملل و حقوق بشر در نهج البلاغه / ۳۷

بخش اول : خرد الهی و قواعد امره	۳۷
بخش دوم : عزت و علمیه	۳۹
بخش سوم : عهد و پیمان	۴۱
بخش چهارم : حقوق بر جنس	۴۹
بخش پنجم : حقوق در جنگ	۵۹
بخش ششم : جهاد	۷۰
بخش هفتم : دفاع	۸۲
بخش هشتم : صلح	۸۷
بخش نهم : حق حیات و کرامت انسانی	۹۰
بخش دهم : حقوق بشر دوستانه بین المللی	۱۰۰
بخش یازدهم : حقوق دیپلماتیک و کنسولی	۱۰۲
بخش دوازدهم : حق تفکر	۱۰۴
بخش سیزدهم : حق احتجاج	۱۰۷
بخش چهاردهم : حق بیان	۱۰۹
بخش پانزدهم : حق آموزش	۱۲۰
بخش شانزدهم : حق پژوهش	۱۳۲
بخش هفدهم : حقوق محیط زیست	۱۳۳
بخش هجدهم : حق توسعه	۱۳۵
بخش نوزدهم : حقوق اجتماعی	۱۳۶
بخش بیستم : رفتار مسالمت آمیز با دیگران	۱۳۹
بخش بیست و یکم : نفی نژاد پرستی	۱۴۵

۱۴۶	بخش بیست و دوم: نفی تجاوز
۱۵۳	بخش بیست و سوم: تروریسم
۱۵۴	بخش بیست و چهارم: مبارزه با شورشیان
۱۵۵	بخش بیست و پنجم: حق مکاتبه
۱۵۷	بخش بیست و ششم: استقلال و تمامیت ارضی
۱۶۰	بخش بیست و هفتم: امنیت شهروندان
۱۶۴	بخش بیست و هشتم: حق تغذیه
۱۶۶	بخش بیست و نهم: حق مسکن
۱۶۷	بخش سیام: حق کار
۱۶۸	بخش سی و یکم: حقوق اقتصادی و تجاری
۱۷۱	بخش سی و دوم: حق تبلیغ دین
۱۷۴	بخش سی و سوم: تقلب نسبت به حق
۱۷۵	بخش سی و چهارم: روشهای حل و فصل اختلافات
۱۷۵	۱. روشهای حقوقی
۱۸۲	۲. روش سیاسی

فصل سوم: حقوق عمومی در نهج البلاغه / ۱۸۳

۱۸۳	بخش اول: حکومت و ولایت
۱۹۷	بخش دوم: شرایط و اوصاف حاکم
۲۱۰	بخش سوم: نظارت بر قدرت
۲۱۴	بخش چهارم: شورا و مشورت
۲۱۷	بخش پنجم: بیت المال
۲۲۵	بخش ششم: فتنه
۲۳۱	بخش هفتم: مسئولیت پذیری
۲۳۳	بخش هشتم: مصلحت
۲۳۴	بخش نهم: بیعت
۲۳۶	بخش دهم: حقوق ملت
۲۴۳	بخش یازدهم: سلسله مراتب اداری
۲۴۵	بخش دوازدهم: حق مدیریت
۲۴۶	بخش سیزدهم: مالیات
۲۵۰	بخش چهاردهم: حقوق فرمانداران
۲۵۳	بخش پانزدهم: حقوق دوستان

فصل چهارم : حقوق خصوصی در نهج البلاغه / ۲۵۷

۲۵۷	بخش اول: اعتدال
۲۵۹	بخش دوم: وصیت
۲۶۲	بخش سوم: حقوق زنان و خانواده
۲۶۷	بخش چهارم: بلوغ
۲۶۸	بخش پنجم: اجاره
۲۶۹	بخش ششم: بیع

فصل پنجم: حقوق جزا و جرم شناسی در نهج البلاغه / ۲۷۱

۲۷۱	مقدمه: تعریف جرم در نهج البلاغه و حقوق جزا
۲۷۱	بخش اول: قاضی
۲۷۴	بخش دوم: اصل شخصی بودن مجازاتها
۲۷۶	بخش سوم: ادله اثبات دعوی
۲۷۹	بخش چهارم: اجراء حد سرقت
۲۸۰	بخش پنجم: حرمت نماز
۲۸۱	بخش ششم: قصاص
۲۸۳	بخش هفتم: مجازات خیانت قضائیه
۲۸۵	بخش هشتم: عفو و گذشت

نماینه / ۱۳۸۹

کتابشناسی / ۳۱۳